

Vorbereid door: Leo van Driel, Marijke Bessels, Theo van der Gref

Inleiding

In het kader van het jaarthema “beeld en gelijkenis”, staan in deze viering en de volgende viering gelijkenissen centraal.

Bij gelijkenissen denken we al gauw aan de gelijkenissen van Jezus in de bijbel. Het spreken in gelijkenissen was voor Jezus een volkomen natuurlijke manier van spreken, en was kenmerkend voor zijn stijl van leren.

Gelijkenissen hebben in de loop der eeuwen zo hun betekenis en boodschap gekregen. Maar kloppen die wel? Zijn de gelijkenissen wel zo eenduidig uit te leggen?

De exacte woorden van Jezus kennen wij niet, het zij navertelde of destijds misschien gangbare verhalen, die de evangelisten hebben opgeschreven. Daarbij wilden de evangelisten een boodschap brengen, die ongetwijfeld van invloed is geweest, van waarop deze verhalen werden opgeschreven. Neem daarbij ook nog de invloed van de verschillende vertalingen en het zal duidelijk zijn, dat het moeilijk is een gelijkenis goed te doorgronden en dat meerdere uitleggen mogelijk zijn.

Overigens in de Joodse traditie kennen wij ook dit soort verhalen in de vorm van chassidische vertellingen, die leidden tot veel discussies, ook omdat er aan dat soort vele kanten zitten.

Wat gelijkenissen gemeen hebben is dat ze ons willen inspireren. Maar waartoe, dat is niet altijd zo eenvoudig.

Gaat een gelijkenis altijd wel over datgene, wat onbewust als eerste in ons hoofd omkomt?

Of moeten we creatiever gaan lezen, eens kijken wat er echt staat, rekening houdend met de culturele en politieke situatie van de tijd waarin deze verhalen de ronden deden?

De opdracht die wij onszelf gaven ter voorbereiding van deze en komende viering was: Noem een gelijkenis, waarvan na nauwkeurige herlezing het beeld die je had bij de uitleg van deze gelijkenis, ging schuiven of misschien zelfs totaal ging kantelen. Hoe zou je nu die gelijkenis actualiseren?

Het was voor ons in ieder geval een leerzame exercitie.

Gelezen: Mattheus 25:1-13

Dan zal het met het koninkrijk van de hemel zijn als met tien meisjes die hun olielampen hadden gepakt en eropuit trokken, de bruidegom tegemoet. Vijf van hen waren dwaas, de andere vijf waren wijs. De dwaze meisjes hadden wel hun lampen gepakt, maar geen extra olie. Omdat de bruidegom op zich liet wachten, werden ze allemaal slaperig en dommelden ze in. Midden in de nacht klonk er luid geroep: “Daar is de bruidegom! Kom, ga hem tegemoet.” Dat wekte de meisjes en ze brachten hun olielampen in orde. De dwaze meisjes zeiden tegen de wijze: “Geef ons wat van jullie lie, want onze lampen gaan al uit.” De wijze meisjes antwoordden: “Nee, straks is er nog te weinig voor ons en jullie samen. Zoek liever een verkoper en koop zelf olie.” Terwijl ze op olie uit waren, arriveerde de bruidegom en zij die klaarstonden gingen met hem naar binnen voor het bruiloftsfeest, waarna de deur gesloten werd. Enige tijd later kwamen ook de andere meisjes. Ze riepen: “Heer, heer, laat ons binnen!” Maar hij antwoordde: “Ik ken jullie werkelijk niet.” Wees dus waakzaam, want jullie weten niet op welke dag en op welk tijdstip hij komt.

Gelezen: De mandenmaker en het kaboutertje

Dicht bij de stenige oever van een bergbeek stond eens een hutje, waarin een arme mandenmaker woonde met zijn vrouw en hun vele kinderen. En de man werkte zo vlijtig, dat hij elk jaar de huur op tijd kon betalen

aan de boer van wie de hut was.

Dat verwonderde de mensen zo, dat zij dachten dat dat niet helemaal pluis kon zijn, en dat de mandenmaker wel met aardmannetjes zou omgaan. Die hielden daar vast hun samenkomsten en beloonden hem daarvoor rijkelijk. Maar de mandenmaker glimlachte alleen maar als de mensen dat tegen hem zeiden en zei geen ja en geen nee.

Op een avond kwam er plotseling een geweldig noodweer over de bergen aanzetten. Weldra steeg het water in de beken zo hoog, dat bruggen en vlonders door de bruisende golven werden meegesleurd alsof het luciferhoutjes waren. Velden en akkers werden door het water overstromd en met gruis en kiezelstenen bedekt.

De mandenmaker kon maar net op tijd met zijn gezin de hut verlaten en een veilige plaats opzoeken. De schuimende golven sloegen al tegen de zwakke muren van de verlaten hut. Op dat ogenblik zag de mandenmaker een heel klein mannetjes op het dak staan, dat met zijn armen zwaaide en om hulp riep. Onmiddellijk waadde de mandenmaker door het kolkende water naar de hut, zette het mannetje met een zwaai op zijn schouder en bracht het naar een veilige plek.

'Je hebt mijn leven gered', zei het mannetje, 'en ik wil je als dank daarvoor een beloning geven. Hier, neem deze erwten en kook er elke dag een maaltijd van. Maar let goed op dat er steeds ten minste twee erwten overblijven.'

En hij gaf de mandenmaker een sierlijk zakje vol erwten en was daarna spoorloos verdwenen.

De mandenmaker was daarna zo bezorgd om zijn hut, dat hij per ongeluk het geschenk van de kabouter bijna had weggegooid. Hij merkte het nog op tijd, stopte het toen in zijn zak en ging naar zijn gezin dat onderdak had gevonden in een naburige boerderij.

's Nachts zakte het water weer en de volgende morgen konden zij veilig naar hun hutje teruggaan. Zij ruimden de stenen en de rommel op en kookten voor het middagmaal de erwten van het kaboutertje, maar zij lieten er twee in het zakje zitten. Ze smaakten iedereen zo lekker, dat zij ze wel elke dag zouden willen eten. En dat gebeurde ook, want de volgende dag was het zakje eer vol en zo ging het iedere dag. Ook ging het de mandenmaker met zijn werk veel beter dan eerst. Overal wilden de mensen zijn korven en manden kopen en al gauw leden ze geen armoede meer en kwam er een einde aan hun nood. Het geheim van de erwten ging mee van vader op zoon en van moeder op dochter. Ze zouden nu nog erwten van de kabouter eten, als er niet een keer iemand was geweest die niet oplette en erwten had gekookt zonder er een paar in het zakje te laten. Toen was het zakje leeg en het bleef leeg, en voortaan moesten ze zelf voor hun eten zorgen.

Uit: Kaboutersprookjes, Uitgeverij Christoffor

Overweging

Jullie hoorden de gelijkenis van de wijze en de dwaze maagden. Een gelijkenis over het Koninkrijk der hemelen. En het sprookje van de mandenmaker en het kaboutertje. Sprookjes zijn ook gelijkenissen. Gelijkenissen zonder uitleg over de gelijkenis. Maar met enig nadenken laat die gelijkenis zich wel vinden. De mandenmaker redt het leven van het kaboutertje en ontvangt een geschenk. Een zakje met erwten, waar de mandenmaker iedere dag met zijn gezin van kan eten. De voorwaarde is wel dat er altijd twee erwten overblijven. Het zakje is dus een bron van leven voor het gezin. Maar het is een bron die je niet mag uitputten. Er moet altijd iets overblijven voor morgen. Zo blijft deze bron zijn levenskrachten schenken. Een kabouter is een natuurwezen. De natuurwezens hebben het vermogen de krachten van de natuur optimaal te gebruiken en zo wordt de natuur voor de mensen vruchtbaar. Wie op goede voet staat met de natuurwezens wordt welvarend. Bij zo iemand willen de kabouters onderdak vinden en die helpen ze met hun krachten. De natuur is een rijke en soms overvloedig rijke bron voor wie daar goed mee omgaat. Er goed mee omgaan is enerzijds voor alle wezens, mensen, dieren en ook de natuurwezens, barmhartig zijn, hen redden als ze in nood verkeren. En twee: de menselijke hebzucht beteugelen, niet tot het uiterste gaan, maar iets overlaten voor morgen en voor anderen. Want wie die grens niet in acht neemt, maar ook de laatste erwten zelf opeet, sluit de rij. Het erwtenzakje blijft leeg, de bron sluit zich. Een sprookje voor onze tijd omdat het een beeld geeft hoe de mensen met de aardse rijkdom om zouden moeten gaan.

Maar de gelijkenis van de wijze en de dwaze maagden geeft heel wat hoofdbrekens. Mogelijk komt dat door

de meest gebruikte uitleg van het Koninkrijk der hemelen. Dat Koninkrijk wordt veelal voorgesteld als een toestand die op een door God vastgesteld tijdstip opeens voor onze ogen zichtbaar gaat worden. Alsof God een schakelaar omdraait en het licht opgaat, zien wij wat tot dan voor ons niet te zien was. Wie, als de wijze maagden zich heeft voorbereid door lamp en olie mee te nemen en haar lamp kan laten branden, mag de bruiloft of het Koninkrijk binnengaan. En wie nog olie probeert te kopen en te laat komt, komt er nooit meer in. Met een uitleg op deze manier kan ik de gelijkenis niet begrijpen.

Nu is de verkondiging van het Koninkrijk der hemelen de boodschap van Jezus vanaf het moment dat hij in de openbaarheid treedt. (Mat. 4:17) Van dan af begint Jezus te prediken; hij zegt: bekeert u, want genaderd is het Koninkrijk der hemelen! Kortom, van begin tot het eind gaat de prediking van Jezus over dit thema. Niet als een toekomstige toestand die ons in de toekomst onverhoeds zal overvallen, maar als een zaak die toen en nu vraagt om bekering, om verandering van gedrag. En wie deze boodschap, dit evangelie, aanneemt, wie gelooft, die richt zijn leven naar dat zich ontplooiende, tot realisatie komende Koninkrijk. In dat Koninkrijk worden de zieken genezen, gaan blinden de ogen open, gaan doven horen, worden de demonen verjaagd, de doden opgewekt. Ook deze kwalificaties zijn gelijkenissen. Jezus is zo de dokter voor ziel en geest, die de weg naar het leven wijst. (En mogelijk wordt van een gezonde ziel en geest ook het lichaam gezond.) Daarom begint Matteus na de aankondiging van het Koninkrijk met de zaligsprekingen: 'Zalig wie arm zijn aan geestesadem, omdat van hen is het Koninkrijk der hemelen'. Want toen en nu hebben we behoefte aan geestesadem en wie daar naar snakt, die verwerft het Koninkrijk der hemelen. Jezus roept mensen dus op hun leven, denken en handelen te verbinden met deze nieuwe, groeiende realiteit. Het is al begonnen, merk je het niet! zo zingen we met Oosterhuis.

Die nieuwe realiteit komt niet als een nieuw jaar: seconden aftellen, en kijk het nieuwe jaar is begonnen. Die nieuwe realiteit komt mogelijk zo langzaam als geologische verandering of de ontwikkeling van de samenleving van jagers en verzamelaars naar de samenleving van landbouwers. Kennelijk moeten we hier eerder in duizenden jaren rekenen, dan in eeuwen. Het Koninkrijk moet zich, denk ik, ook meer in ons, in ons bewustzijn, ontwikkelen en wordt dan daardoor zichtbaar in de wereld om ons heen. En ons bewustzijn, onze normen en waarden, onze kijk op de wereld, samenleving en mensen, verandert maar langzaam, maar verandert onmiskenbaar. Of je in die veranderingen iets van de gestalte van het komende Koninkrijk der hemelen ziet, is een zaak van geloof. Want sommigen zien geen ontwikkeling, of slechts details, of een andere grote lijn.

Ik zie de komst van het Koninkrijk der hemelen in de eerste plaats als bewustzijnsontwikkeling en dan ziet de gelijkenis van de wijze en dwaze maagden er anders uit. Dan zien de wijze maagden in welke ontwikkeling plaatsvindt en nemen daarin deel, terwijl de dwaze maagden die ontwikkeling missen. De gelijkenis eindigt met: Weest dus wakker, omdat ge de dag niet weet en niet het uur! We hebben er een wakker bewustzijn voor nodig om zelf die ontwikkeling door te maken. En wie die ontwikkeling mist, komt niet meer mee in de volgende stap in de ontwikkeling. Het komt er dus op aan hoe je nu met je innerlijke ontwikkeling omgaat.

Een gelijkenis is soms moeilijk te duiden. Sprookjes, gelijkenissen, maar ook historische ontwikkelingen e.d. krijgen in de tijd vaak meer betekenislagen. Iedereen kan er op eigen wijze mee omgaan. Die duiding kan je kracht geven om moeilijke tijden, verdriet en ellende te doorstaan. Martelaren waren bereid om gedood te worden, omdat ze de aan hen kracht gevende beelden vast konden houden. Martelaren konden soms innerlijk liefde beleven tegenover de mensen die hen met hel en verdoemenis bedreigden.

Mijn duiding van wijs en dwaas is niet dé uitleg van deze gelijkenis maar mijn uitleg. Mogelijk geloof je er niets van, maar voor mij is deze uitleg inspirerend. Het spoort me aan barmhartig te zijn, geduldig en liefdevol, en mijn ego te beteugelen. En ik hoop dat het jullie inspireert op zoek te gaan naar je eigen duiding.

Leo van Driel